

Božin Jovanović, *Osnovni ciljevi Prvog petogodišnjeg plana. Izgradnja zadružnih domova u Timočkoj krajini 1948-1952*, Bor 2000, str. 384

Knjiga istaknutog privrednika Božina Jovanovića sastoji se iz dva dela. U prvom delu „Osnovni zadaci i ciljevi u I petogodišnjem planu razvoja Narodne Republike Srbije” razmatra se ekonomski razvoj Timočke krajine sa pozicija ispunjenja Petogodišnjeg plana razvoja Socijalističke Jugoslavije. A, u drugom delu „Izgradnja zadružnih domova u Timočkoj krajini 1948-1952”, govori se o akciji izgradnje zadružnih domova na selu, koja je obuhvatila i 127 seoskih naselja u Timočkoj krajini. Gledano u celini, sa stanovišta istorije Jugoslavije, u knjizi se radi o pregledu društvenih promena u ovom delu zemlje, nastalih u prvom periodu planskog razvoja privrede i novog društvenog uređenja. To vreme označeno je Prvim petogodišnjim planom i izgradnjom zadružnih domova na selu.

Planska privreda je tada imala za cilj industrijalizaciju i elektrifikaciju zemlje sa namerom da stvori materijalnu osnovu za razrešenje starih i razvoj novih proizvodnih odnosa, koji se nisu mogli razvijati na bazi sitne proizvodnje. Planska privreda je bila zato usmerena na izgradnju bazične industrije, odnosno autarhične privrede sa osloncem na sirovinsku bazu zemlje. To je zahtevalo izgradnju puteva, pruga, mreža zdravstvenih ustanova, socijalnih ustanova i proširivanje mreže prosvetnih i kulturnih institucija. Jednom rečju, radilo se o modernizaciji

društva u celini, o čemu nam knjiga Božina Jovanovića slikovito govori na primeru Timočke krajine.

Kao jedan od inspiratora, planera i aktera događanja u Timočkom kraju, autor je na osnovu sakupljene dokumentacije i ličnih doživljavanja iz toga vremena dao pregled događanja koji nisu samo pučka konstatacija ekonomskog razvoja, već i analiza promena društvene svesti nastale rađanjem novih društvenih odnosa i uslovljenih promenom vlasništva, odnosno nastajanjem privatne svojine nad sredstvima za proizvodnju – uključujući i zemlju, koja je sve više postajala vlasništvo države i seljačkih radnih zadruga.

Ta promenjena društvena svest izražena je naročito u toku donošenja odluka i izgradnjom zadružnih domova, kao društvenih ali i trgovačko-ekonomskih, a pre svega obrazovnih i kulturnih centara na selu. U naporima i otporima izgradnji zadružnih domova kristalizovala se svest o državnoj i društvenoj svojini i menjao se dotadašnji način razmišljanja, što se iskazivalo entuzijazmom, preterivanjima i sporadičnim suprotstavljanjem. S te strane, ovaj rukopis pruža i obilje podataka za razmišljanje o sociološkim temama izazvanim naglim društvenim promenama.

Dr Slavoljub CVETKOVIĆ